

ประโยค ป.ธ. ๔

แปล ไทยเป็นมคธ

สอบ วันที่

๒๕๖

ภาค ๑ หน้า ๗๒-๗๔

๑. ในอดีตกาล เมื่อพระเจ้าพรหมทัตครองราชสมบัติ ในพระนครพาราณสี, นายพรานช้าง ชาวพระนคร พาราณสีผู้หนึ่ง ล้มช้างแล้ว นางา หนึ่ง โส้ใหญ่และเนื้อล่ามาแล้วขายเลี้ยงชีวิต ฯ ครั้งนั้นช้างหลายพันเชือกเดิน หากินอยู่ในป่าแห่งหนึ่ง พบพระปัจเจกพุทธะหลายองค์ จำเดิมแต่กาลนั้น เมื่อไป หมอบลงด้วยเข้าทั้งสองแล้วจบ ในกาลที่ไปและมา (ทุกครั้ง) แล้วจึงผ่านไป ฯ วันหนึ่ง นายพรานช้างเห็นกีรยานั้นแล้ว คิดว่า “เราล้มช้างเหล่านี้ ได้โดยยาก, ก็ในกาลไปและมา ช้างเหล่านี้ย่อมจบพระปัจเจกพุทธะทั้งหลาย, มันเห็นอะไรหนอ ? จึงจบ,” กำหนด ได้ว่า “เห็นผ้ากาสาวะ” ดังนี้แล้ว ดำริว่า “บัดนี้แม่เราได้ผ้ากาสาวะย่อมควร,” เมื่อพระปัจเจกพุทธะรูปหนึ่งลงไปสู่ ชาติสระ สรงน้ำอยู่ วางผ้ากาสาวะทั้งหลายไว้ที่ริมฝั่ง, จึงลี้จิวไป จับหอกนึ่งคลุมโปงอยู่ริมหนทางที่ช้างเหล่านั้น ไปมา ฯ หมูช้างเห็นเขาแล้วจึงจบ ด้วยสำคัญว่า “พระปัจเจกพุทธะ” แล้วก็ผ่านไป ฯ นายพรานช้างนั้น เอาหอก ฟุ่ถูกช้างตัวไปข้างหลังช้างเหล่านั้นทั้งหมดให้ตายแล้ว ถือเอาส่วนต่าง ๆ มีงาเป็นต้น ฝังส่วนที่เหลือใน แผ่นดิน แล้วไป ฯ ในกาลต่อมา พระโพธิสัตว์ถือปฏิสนธิในกำเนิดช้าง ได้เป็นหัวหน้าช้าง เป็นนายโขลง ฯ ถึงในกาลนั้น นายพรานช้างนั้น ก็คงทำอยู่อย่างนั้น ฯ พระมหาบุรุษทราบความหมดสิ้นไปแห่งบริษัทของตน จึงถามว่า “ช้าง เหล่านี้ไปไหน ? จึงเบาบางไป,” เมื่อเหล่าช้างนั้น ตอบว่า “ไม่ทราบ นาย” คิดว่า “ช้างทั้งหลายจะไปไหนไม่บอก เรา (ก่อน) จักไม่ไป, อันตรายพึงมี” นี้ก็สงสัยว่า “อันตราย พึ่งมีแต่สำนักแห่งบุรุษผู้หนึ่งคลุมผ้ากาสาวะ ในที่แห่ง หนึ่ง,” เพื่อจะจับบุรุษนั้น จึงส่งช้างทั้งหมดล่วงหน้าไปก่อน ส่วนตนมาล่าหลัง ฯ นายพรานช้างนั้น เมื่อช้างที่เหลือ จบแล้วเดินไป, เห็นพระมหาบุรุษกำลังเดินมาจึงม้วนจิวร ฟุ่หอกไป ฯ พระมหาบุรุษคุมสติเดินมา ถอยกลับไป ข้างหลัง หลบหอกแล้ว ฯ ที่นั้น จึงวิ่งแปรเข้าไป เพื่อจะจับนายพรานช้างนั้น ด้วยสำคัญว่า “เจ้าคนนี้ ให้ช้างของ เราฉิบหายแล้ว” ฯ นายพรานช้างนอกนี้ แอบบังตัวไม้ต้นหนึ่ง ฯ ที่นั้น พระมหาบุรุษ เองวงรอบเขาพร้อมกับ ต้นไม้ หมายใจว่า “จักจับพาดลงที่แผ่นดิน” (ครั้น) เห็นผ้ากาสาวะที่เขา นำออกแสดง จึงยับยั้งไว้ ด้วยคิดเห็นว่า “ถ้าเราจักประทุษร้ายในบุรุษนี้ไซ้, ชื่อว่าความละอายในพระพุทเจ้า พระปัจเจกพุทธะ และพระชีณาสพหลายพัน องค์ จักเป็นอันเราทำลายแล้ว”, ชักถามว่า “ญาติของเราระมาณเท่านี้ เจ้าให้ฉิบหายแล้วหรือ ?” ฯ นายพราน ช้างรับสารภาพว่า “จ๊ะ นาย” ฯ พระมหาบุรุษกล่าวว่า “เพราะอะไร เจ้าจึงได้ทำกรรมอันหยาบช้าอย่างนี้ ? เจ้า หม่มผ้าไม่สมควรแก่ตน สมควรแก่ท่านผู้ปราศจากราคะทั้งหลาย เมื่อทำกรรมอันลามกเห็นปานนี้ ชื่อว่าทำกรรมอัน

หน้า” ๑ ก็แล ครั้นกล่าวอย่างนั้นแล้ว เมื่อจะข่มขู่ให้ยั้งขึ้น จึงกล่าวคาถาแล้วกล่าวว่า “เจ้าทำกรรมอันไม่สมควร”
แล้วก็ปล่อยเขาไป ๑

พระคาสดา ครั้นทรงนำพระธรรมเทศนาขึ้นมา (แสดง) แล้ว ทรงย่อชาดกว่า “นายพราหมณ์ชังในกาลนั้น
ได้เป็นเทวดา (ในบัดนี้) ชังตัวประเสริฐผู้ข่มขู่ที่นายพราหมณ์ชังนั้น คือเราเอง” ดังนี้ ตรัสว่า “ภิกษุ ไม่ใช่แต่ในกาลนี้
เท่านั้น, แม้ในกาลก่อน เทวดาก็ทรงผ้า ไม่สมควรแก่ตนเหมือนกัน” ดังนี้แล้วได้ภาสิตพระคาถาเหล่านี้ ๑

๑ อตีเต พาราณลียํ พุทฺทมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต พาราณลิวาลี เอโก หตฺถิมารโก
หตฺถี มาเรตฺวา ทนฺเต จ ตฺเจ จ อนฺตานิ จ ขนฺมสฺสญฺจ อหริตฺวา วิภิกฺกนฺโต ชีวิตํ
กปฺเปสิ ฯ อถกสฺมี อรณฺญเณ อเนกสทฺสสา หตฺถี โคจรั คเหตฺวา คจฺจนฺตา ปจฺเจกพฺพุเช
ทิสฺวา ตโต ปฏฺฐาย คจฺจมาณา คมฺนาคมนกาเล ชนฺนุเกหิ นิปตฺติตฺวา วนฺทิตฺวา ปกฺกมฺหติ ฯ
เอกทิวสํ หตฺถิมารโก ตํ กิริยํ ทิสฺวา อหํ อิมํ กิจฺเจนฺ มาเรมิ อิมํ จ คมฺนาคมนกาเล
ปจฺเจกพฺพุเช วนฺทนฺติ กิณฺนุ โข ทิสฺวา วนฺทนฺตฺติ จินฺเตนฺโต กาสาวนฺติ สลฺลกฺเขตฺวา มยาปี
อิทานิ กาสาวํ ลหุํ วมฺภูตฺติ จินฺเตตฺวา เอกสฺส ปจฺเจกพฺพุชฺส ชาตฺสสรํ โอรุยฺห
นฺหายนฺตฺส ตีเร ฐฺปิเตสฺส กาสาเวสฺส จีวรํ เณเตวา เตสํ หตฺถินํ คมฺนาคมนมคฺเค สตฺถี
คเหตฺวา สลีสํ ปารุปีตฺวา นิสฺสิตฺติ ฯ หตฺถี ตํ ทิสฺวา ปจฺเจกพฺพุชฺโติ สณฺญาถ วนฺทิตฺวา
ปกฺกมฺหติ ฯ โส เตสํ สพฺพปจฺจโต คจฺจนฺตํ สตฺถียา ปหริตฺวา มาเรตฺวา ทนฺตาทีนิ
คเหตฺวา เสสํ ภูมียํ นิชฺชิตฺวา คจฺจติ ฯ อปรมาเค โปริสฺโต หตฺถิโยนียํ ปฏฺิสนฺธิ คเหตฺวา
หตฺถิเชฏฺฐโก ยฺถปติ อโหสิ ฯ ตทาปิ โส ตเถว กโรติ ฯ มหาปฺริโส อตฺตโน ปริสฺยา
ปริหานี ญฺตฺวา กุหิ อิมํ หตฺถี คตา มนฺหา ชาตาติ ปุจฺฉิตฺวา น ชานาม สามีติ วุตฺเต กุหิ
คจฺจนฺตา มํ อนาคตฺวา น คมิสฺสนฺติ ปรีปนฺเถน ภวิตพฺพนฺติ จินฺเตตฺวา เอกสฺมี ฐฺนา
กาสาวํ ปารุปีตฺวา นิสฺสนฺสส สนฺติกา ปรีปนฺเถน ภวิตพฺพนฺติ ปรีสงฺกิตฺวา ตํ ปรีคณฺหิตุํ
สพฺเพ หตฺถี ปฺโรโต เปเสตฺวา สยํ ปจฺจโต วิลมพฺมาโน อาคจฺจติ ฯ โส เสสฺหตฺถีสฺ
วนฺทิตฺวา คเตสฺส มหาปฺริสํ อาคจฺจนฺตํ ทิสฺวา จีวรํ สํหริตฺวา สตฺถี วิสฺสชฺชติ ฯ มหาปฺริโส สตี
อุปฏฺฐเปตฺวา อาคจฺจนฺโต ปจฺจโต ปฏฺิกกมิตฺวา สตฺถี วญฺเจสิ ฯ อถ นํ อิมินา เม หตฺถี
นาลิตาติ คณฺหิตุํ ปกฺขนฺติ ฯ อิตโร เอกํ รุกฺขํ ปฺโรโต กตฺวา นิลียิ ฯ อถ นํ รุกฺเขน สทฺธิ
โสณฺทหาย ปรีกฺขิปิตฺวา คเหตฺวา ภูมียํ ไปเถสฺสามีติ เตน นีหริตฺวา ทลฺลิตํ กาสาวํ ทิสฺวา
สจฺหา อิมสฺมี ทฺลลิสฺสามิ อเนกสทฺสเสสฺส เม พฺพุชฺปจฺเจกพฺพุชฺชินฺนสเวสฺส ลชฺชา นาม ภินฺนา
ภวิสฺสตีติ อธิวาเสตฺวา ตยา เม เอตฺตกา ญฺาตกา นาลิตาติ ปุจฺฉิ ฯ อาม สามีติ ฯ กสฺมา
เอวํ ภาริยํ กมฺมํ อกาสิ อตฺตโน อนฺนุจฺฉวิกํ วีตฺรคานํ อนฺนุจฺฉวิกํ วตฺถํ ปรีทิตฺวา เอวรूप
ปาปกมฺมํ กโรนฺเตน ภาริยํ ตยา กตฺนฺติ ฯ เอวญฺจ ปน วตฺวา อุตฺตรปี นิคฺคณฺหนฺโต คาลํ
วตฺวา อยฺตฺตนฺเต กตฺนฺติ วตฺวา ตํ วิสฺสชฺเชสิ ฯ

๑. ในอดีตกาล เมื่อพระเจ้าพรหมทัตครองราชสมบัติ ในพระนครพาราณสี, **นายพรานข้าง** ชาวพระนคร พาราณสีผู้หนึ่ง ล้มข้างแล้ว นंगा หนึ่ง สีสี่ใหญ่และเนื้อล่ามาแล้วขายเลี้ยงชีวิต ๑ ครั้งนั้นข้างหลายพันเชือกเดิน หากินอยู่ในป่าแห่งหนึ่ง พบพระปัจเจกพุทธะหลายองค์ จำเดิมแต่กาลนั้น เมื่อไป หมอบลงด้วยเข่าทั้งสองแล้ว**จบ** ในกาลที่ไปและมา (ทุกครั้ง) แล้วจึงผ่านไป ๑

๑ อตีเต พาราณสียัม พุรหมทตเต รชชัม กาเรนเต พาราณสีวาสิ เอโก **หตุถิมารโก** หตุถึ มาเรตวา ทนเต จ ตเจ จ อนตานิ จ ฉนมสญจ อahrtiva วิภิกเณโต ชีวิต กปเปลิ ๑ อถกสมึ อรณญเญ อนกสทสสา หตุถึ โคจรัม คเหตุวา คจจนตา ปจเจกพุทเธ ทิสวา ตโต ปฏฐาย คจจมานา คมนาคนกาลเ ชนุเกหิ นิปตติวา **วณทิตวา** ปกุกมนติ ๑

วันหนึ่ง นายพรานข้างเห็นกิริยานั้นแล้ว คิดว่า “เรา**ล้ม**ข้างเหล่านี้ได้โดยยาก, ก็ในกาลไปและมา ข้างเหล่านี้ย่อมจบ พระปัจเจกพุทธะทั้งหลาย, มันเห็นอะไรหนอ? จึงจบ,” กำหนดได้ว่า “เห็นผ้ากาสาวะ” ดังนี้แล้ว ดำริว่า “บัดนี้ แม่เราได้ผ้ากาสาวะย่อมควร,” เมื่อพระปัจเจกพุทธะรูปหนึ่งลงไปสู่ชาติสระ **สร้งน้ำอยู่** วางผ้ากาสาวะทั้งหลายไว้ที่ริม ฝั่ง, จึงลักจิวรไป จับหอกหนึ่งคลุมไปอยู่ริมหนทางที่ข้างเหล่านั้นไปมา ๑

เอกทิวสั หตุถิมารโก ตัม กิริยัม ทิสวา อหัม อิมะ กิจเณ **มาเรมิ** อิมะ จ คมนาคนกาลเ ปจเจกพุทเธ **วณทติ** กิณฺเฑ โข ทิสวา **วณทตีติ** จินเตนโต กาสาวนติ สลลกุเชตวา มยาปิ อิทานิ กาสาวั ลพฐั วฏฐตีติ จินเตตวา เอกสส ปจเจกพุทฺธสส ชาตสสรัม โอรุยห **นหายนตสส** ตีเร จูปิเตสุ กาสาเวสุ จิวรัม เณเตวา เตสั หตุถินัม คมนาคนนคเค สตตี คเหตุวา สสีสั ปารูปิตวา นิสีทติ ๑

หมู่ช้างเห็นเขาแล้วจึงจบ ด้วยสำคัญว่า “พระปัจเจกพุทธะ” แล้วก็ผ่านไป ๑ นายพรานช้างนั้น เอาหอกฟ่ง ด้งช้างตัวไปข้างหลังช้างเหล่านั้นทั้งหมดให้ตายแล้ว ถือเอาส่วนต่าง ๆ มีงาเป็นต้น ฝัง ส่วนที่เหลือใน แผ่นดินแล้วไป ๑ ในกาลต่อมา พระโพธิสัตว์ถือปฏิสนธิในกำเนิดช้าง ได้เป็น หัวหน้าช้าง เป็น นายโขลง ๑ ถึงในกาลนั้น นายพรานช้างนั้น ก็คงทำอยู่อย่างนั้น ๑

หตุถิ ตํ ทิสฺวา ปจฺเจกพุทฺโธติ สญฺญาย วนฺทิตฺวา ปกฺกมฺหติ ๑ โส เตสํ สพฺพปจฺจโต คจฺจนฺตํ สฺตฺติยา ปฺหริตฺวา มาเรตฺวา ทนฺตาทินิ คเหตุวา เสสํ ภูมิมิ นิชฺชิตฺวา คจฺจติ ๑ อปรภาเค โปธิสฺสโต หตุถิโยนิยํ ปฏิสนฺธิ คเหตุวา หตุถิเชฏฺฐโก ยฺยฺย อโหสิ ๑ ตทาปิ โส ตเถว กโรติ ๑

พระมหาบุรุษทราบความหมดสิ้นไปแห่งบริษัทของตน จึงถามว่า “ช้างเหล่านี้ไปไหน ? จึงเบาบางไป,” เมื่อเหล่าช้างนั้น ตอบว่า “ไม่ทราบ นาย” คิดว่า “ช้างทั้งหลายจะไปไหน ไม่บอก เรา (ก่อน) จักไม่ไป, อันตรายพึงมี” นึกสงสัย ว่า “อันตราย พึ่งมีแต่สำนักแห่งบุรุษผู้หนึ่งคลุมผ้ากาสาวะ ในที่แห่งหนึ่ง,” เพื่อจะจับ บุรุษนั้น จึงส่งช้างทั้งหมดล่วงหน้าไปก่อน ส่วนตนมา ล่า หลัง ๑

มหาบุริโส อตฺตโน ปริสาย ปริหานิ ญฺตฺวา กุหิ อิม หตุถิ คตา มฺนฺหา ชาตฺตาติ ปุจฺจิตฺวาน ชานาม สามิตฺติ วุตฺเต กุหิ คจฺจนฺตา มํ อนาปุจฺจา น คมิสฺสนฺติ ปริปนฺเถน ภวิตฺพฺพนฺติ จินฺเตตฺวา เอกสฺมิ ฐฺาเน กาสาวํ ปารุปีตฺวา นิสินฺนสฺส สนฺติกา ปริปนฺเถน ภวิตฺพฺพนฺติ ปริสฺงกิตฺวา ตํ ปริคฺคณฺหิตุํ สพฺเพ หตุถิ ปฺรโต เปเสตฺวา สยํ ปจฺจโต วิลมฺพฺมานो อาคจฺจติ ๑

นายพรานข้างนั้น เมื่อข้างที่เหลือจบแล้วเดินไป, เห็นพระมหาบุรุษกำลังเดินมาจึง **ม้วน** จีวร พุ่งหอกไป ๆ พระมหาบุรุษ **คุมสติ** เดินมา ถอยกลับไปข้างหลัง **หลบ** หอกแล้ว ๆ ที่นั้น **จึงวิ่งแปรเข้าไป** เพื่อจะจับนายพรานข้างนั้น ด้วยสำคัญว่า “เจ้าคนนี้ ให้ข้างของเราจับหายแล้ว” ๆ

โส เสสทตถีสู วนทิตวา คเตสุ มหาบุริส อากจจนตํ ทิสฺวา จีวรํ **สํหริตฺวา** สตฺถี วิสุสฺสชฺชํ ฯ
มหาบุริโส สตี **อุปฺพลฺลเปตฺวา** อากจจนโต ปจฺจโต ปฏิกกมิตฺวา **สตฺถี** **วณฺเจสิ** ฯ อถ นํ
อิมินา เม ทตฺถิ นาสิตาติ คณฺหิตุํ **ปฺกฺขนฺทิ** ฯ

นายพรานข้างนอกนี้ **แอบ** บังต้นไม้อันหนึ่ง ๆ ที่นั้น พระมหาบุรุษ **เอางวง** รวบเขาพร้อมกับต้นไม้อันหนึ่ง หมายถึงว่า “**จักจับ** **พาดลง** ที่แผ่นดิน” (ครั้น) เห็นผ้ากาสาวะที่เขาทำออกแสดง **จึงยับยั้งไว้** ด้วยคิดเห็นว่า “ถ้าเรจักประทุษร้ายในบุรุษนี้ไซ้, ชื่อว่า **ความละอาย** ในพระพุทเจ้า พระปัจเจกพุทธะ และพระชีณาสพหลายพันองค์ จักเป็นอันเราทำลายแล้ว”, ซักถามว่า “ญาติของเราประมาณเท่านี้ เจ้าให้จับหายแล้วหรือ ?” ๆ

อิตโร เอกํ รุกฺขํ **ปุโรโต** กตฺวา **นิลียิ** ฯ อถ นํ รุกฺเขน สทฺธิ **โสณฺทาย** ปริกฺขิปปิตฺวา
คเหตฺวา ภูมियํ **ไปเสฺสสามิ**ติ เตน นีหริตฺวา ทสฺสิตํ กาสาวํ ทิสฺวา สจาทํ อิมสฺมี ทุสฺสิสฺสามิ
อนเกสทฺสเสสุ เม พุทฺธปฺปจฺเจกพุทฺธชีณาสเวสุ **ลชฺชา** นาม ภินฺนา ภวิสฺสตีติ **อริฺวาเสตฺวา**
ตฺยา เม เอตฺตกา ญฺาตกา นาสิตาติ ปุจฺฉิ ฯ

นายพราหมณ์ข้างรับสารภาพว่า “จ๊ะ นาย” ๑ พระมหาบุรุษกล่าวว่า “เพราะอะไร เจ้าจึงได้ทำกรรมอันเหยาบช้าอย่างนี้? เจ้าทรงผ้าไม่สมควรแก่ตน สมควรแก่ท่านผู้ปราศจากราคะทั้งหลาย เมื่อทำกรรมอันลามกเห็นปานนี้ ชื่อว่าทำกรรมอันหนัก” ๑ ก็แล ครั้นกล่าวอย่างนั้นแล้ว เมื่อจะข่มขี้ให้ยิ่งขึ้น จึงกล่าวคาถาแล้วกล่าวว่า “เจ้าทำกรรมอันไม่สมควร” แล้วก็ปล่อยเขาไป ๑

อาม สามีติ ๑ กสุม่า เอวํ ภारियํ กम्मํ อกาลสิ อตฺตโน อนนฺจจฺวิกิ วิตฺราคานํ อนนฺจจฺวิกิ
วตฺถํ ปฺริทฺทิตฺวา เอวฺรूपิ ปาปกम्मํ กโรนฺเตน ภारियํ ตยา กตฺนฺติ ๑ เอวญฺจ ปน วตฺวา
อฺตุตฺตริปิ นิคฺคณฺหนฺโต คานํ วตฺวา อยฺยตฺตฺนฺเต กตฺนฺติ วตฺวา ตํ วิสฺสชฺเชสิ ๑

พระศาสดา ครั้นทรงนำพระธรรมเทศนานี้มา (แสดง) แล้ว ทรงย่อชาดกว่า “นายพราหมณ์ข้างในกาลนั้น ได้เป็นเทวทัต (ในบัดนี้) ข้างตัวประเสริฐผู้ข่มขี้ นายพราหมณ์ข้างนั้น คือเราเอง” ดังนี้ ตรัสว่า “ภิกษุ ไม่ใช่แต่ในกาลนี้เท่านั้น, แม้ในกาลก่อน เทวทัตก็ทรงผ้า ไม่สมควรแก่ตนเหมือนกัน” ดังนี้แล้วได้ภาซิตพระคาถาเหล่านี้ ๑

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtitฺวา ตทา หตฺถิมารโก เทวทตฺโต อโหสิ ตสฺส นิคฺคหโก
หตฺถินาโค อหเมวาทิ ชาตกํ สโมธาเนตฺวา น โข ภิกฺขุ อิทาเนว ปุพฺเพปิ เทวทตฺโต
อตฺตโน อนนฺจจฺวิกิ วตฺถํ ชาเรสิเยวาทิ วตฺวา อีมา คธา อภาสิ ๑